

I N M E M O R I A M

Kwartalnik Historyczny
Rocznik CIX, 2002, 4
PL ISSN 0023-5903

VYTAUTAS RAUDELIŪNAS (2 II 1930 – 4 V 2002)

Vytautas Raudeliūnas zmarł 4 maja 2002 r. w Wilnie, pracując w bibliotece. Był jednym z najznakomitszych znawców prawa Wielkiego Księstwa Litewskiego. Gorącym patriotą, ale, co nie zawsze idzie w parze, dalekim od zaściankowości i szowinizmu. Znaczącą polską literaturę naukową i przyjacielem polskich badaczy. Wielu z nas korzystało z Jego pomocy, gościło w Jego domu, zachwycało się udostępnianą im biblioteką pełną dawnych i najnowszych wydawnictw, rękopisów i mikrofilmów.

Jego życie było typowe dla znacznej części inteligencji litewskiej. Urodził się 2 lutego 1930 r. we wsi leżącej w Republice Litewskiej. Naukę w gimnazjum rozpoczął w Koszedarach (Kaišiodorai), już w Litewskiej Socjalistycznej Republice Radzieckiej. W roku 1948 rodzina, jak i tysiące innych, została wywieziona na zesłanie, do Kraju Krasnojarskiego, gdzie Vytautas Raudeliūnas pracował jako drwal. Mógł jednak ukończyć szkołę, potem otrzymał pozwolenie na przesiedlenie się do Irkucka i dalszą naukę, choć nie na wybranym kierunku. Skończył technikum kultury fizycznej. Pracował jako nauczyciel. Następnie zdał przenieść się do Alma Aty, gdzie po skończeniu Instytutu Kultury Fizycznej rozpoczął studia na uniwersytecie, już na Wydziale Prawa. Zezwolenie na powrót do Litwy otrzymał w 1958 r. Zamieszkał w Wilnie. Ukończył na Uniwersytecie Wileńskim studia. Pracował w sekcji prawa Akademii Nauk, w Instytucie Ochrony Zabytków, od roku 1969 aż do śmierci w Instytucie Filozofii, Socjologii i Prawa, a od 1992 r., jako wykładowca, również na Wydziale Prawa Wileńskiego Uniwersytetu Pedagogicznego.

W działalności badawczej Zmarłego miejsce naczelnie zajmowały studia nad Statutami Wielkiego Księstwa Litewskiego, Pierwszym, a zwłaszcza Drugim. Wspomnieć należy prace porównawcze nad ich odpisami. Wymienić przekład na język litewski i przygotowanie edycji Drugiego Statutu. Ogromnej pracy, bo dokonanej przez jednego człowieka, nie uwieńczył druk. Natomiast Vytautas Raudeliūnas wraz z Romanasem Firkevičiusiem opublikował birżańską księgę sądową (*Biržų dvaro teismo knygos 1620-1745*, Vilnius 1982), wraz z Algirdasem Baliulisem wyroki trybunału litewskiego (*Lietuvos vyriausiojo Tribunolo sprendimai 1583-1655*, Vilnius 1988). W tej ostatniej pracy obok tekstów źródłowych zamieścił obszerny szkic o dziejach i strukturze Trybunału oraz wykaz jego marszałków. Niemal zakończona została praca nad księgą sądową żagarską (*Žagarės dvaro teismo knygos*). Praca ma zostać wydana przez przyjaciół, współpracowników i uczniów. Napisał niezliczoną ilość haseł do kilku encyklopedii. Edycja encyklopedii była zresztą czymś, co go szczególnie interesowało, bo brał udział także w pracach organizacyjnych i redakcyjnych.

Chętnie uczestniczył w konferencjach. Jego wystąpienia oczekiwano z zainteresowaniem, a niekiedy i z obawą, gdyż będąc człowiekiem życzliwym światu, nie znał kompromisów, gdy chodziło o sprawę nauki. W ostatnich latach zaintereso-

wał się oceną komunizmu, czego jednym z efektów była publikacja części materiałów odbytego w Wilnie Kongresu Antykomunistycznego. Współwydawcą jest Vytautas Zabiela (*Antikomunistinis kongresas ir tribunolo procesas*, Vilnius 2002).

Wreszcie wspomnieć trzeba, że w wolnej Litwie Vytautas Raudeliūnas — uznając to za obowiązek obywatelski — brał pewien udział w życiu politycznym. Niestety, jego wiedza i energia nie zostały we właściwym stopniu wykorzystane.

Wspólnie napisaliśmy parę artykułów. Planowaliśmy napisanie obszerniejszego dzieła poświęconego sejmikom litewskim. Mówiliśmy o potrzebie zrobienia tego i tamtego. Dzisiaj używam czasu przeszłego ostatecznie dokonanego.

Henryk Wisner
(Warszawa)